

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЙЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 36 (1145)
Верасень 1970 г.
Год выдання 15-ы
Цана 2 кап.

МІНСК, ГСП
Красноармейская 9
Библиотека им. Ленина

СЕЗОН ПРЭМ'ЕР

У БЕЛАРУСІ сёння працуюць дванаццаць прафесійных тэатраў — сем у абласных цэнтрах і пяць у Мінску. А нядаўна ўрад прыняў пастанову аб стварэнні яшчэ двух тэатраў: музычнай камедыі ў Мінску і драматычнага ў Бабруйску. Абодва павінны адкрыць свой першы сезон у снежні гэтага года. Наш карэспандэнт Святлана КЛІМКОВІЧ сустрэлася з намеснікам начальніка Упраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР Міхаілам КОЛАСАМ і напросіла яго адказаць на пытанні, звязаныя з гэтай важнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі.

— Які рэпертуар прапануе гледачам Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР!

— Як вядома, рэпертуар — асноўная і рашаючая праблема творчай дзейнасці любога тэатра. Для тэатра, які толькі пачынае свой шлях, гэта праблема асабліва адказная і складаная. Да пачатку сезона трэба падрыхтаваць адразу некалькі спектакляў, якія склалі б рэпертуар разнастайны і значны па сваіх ідэяна-мастацкіх вартасцях.

Мяркуецца, што першымі трыма назвамі ў афішы тэатра будуць «Песня Жаваранка» (героіка-патрыятычная музычная камедыя беларускага кампазітара Юрыя Семянкі), «Фіялка Манмартра» (які ж тэатр мукамедыі можа абыйсціся без караля аперэты Кальмана?) і «Вольны вецер» І. Дунаеўскага.

Для беларускіх кампазітараў і драматургаў музычная камедыя — жанр новы. І Міністэрства культуры разам з кіраўніцтвам новага тэатра імкнучца зрабіць усё, каб у яго рэпертуары былі як мага шырэй прадстаўлены нацыянальныя творы.

Трэба сказаць, што беларускія дзеячы мастацтва з вялікай увагай аднесліся да патрэб маладога калектыву. Кампазітар Г. Вагнер працуе над «Пінскай шляхтай», у аснове лібрэта якой пакладзены вядомы твор Дунаіна-Марцінкевіча. Пэст В. Лукша і кампазітар К. Цесакоў пішуць музычную камедыю на тэмы народнай ананімнай паэмы «Тарас на Парнасе». Сатырычную камедыю «Прытча пра нашчадкаў, або рэпартаж з пекла» ствараюць кампазітар Я. Глебаў і драматург П. Харкоў. Письменнікі В. і А. Вольскія перапрацоўваюць для тэатра тэкст «Несцеркі».

Як бачыце, рэпертуар абяцае быць цікавым, і можна спадзявацца, што ён задаволіць патрабавальны густ мінскіх глядачоў.

— Як склаўся творчы калектыў тэатра!

— У акцёрскай трупі — людзі рознага ўзросту, з розным стажам, вопытам, ступенню майстэрства. Адны з іх, як, напрыклад, заслужаныя артысты Ніна Равінская, Віктар Шакаўлюк, Уладзімір Ажарэльей, запрошаны з іншых тэатраў. Другія — выпускніца Мінскага музычнага вучылішча Аэліта Крайнікава, выпускнікі Маскоўскага інстытута тэатральнага мастацтва Ніна Белавусова, Васіль Сердзюкоў і іншыя — толькі пачынаюць свой творчы шлях. Некаторыя артысты яшчэ вучацца ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. У складзе балетнай трупы — у асноўным выпускнікі Мінскага харэаграфічнага вучылішча.

Зараз завяршаецца работа над «Фіялкай Манмартра». Рэжысёр гэтага спектакля Вацлава Вярбоўская пасля заканчэння Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута працавала ў нашым оперным тэатры, а ў апошні час стажыравалася ў Маскве ў тэатры аперэты.

За некалькі месяцаў рэпетыцый акцёры склалі ядрэны мастацкі ансамбль. Усе яны аб'яднаны вялікім творчым энтузіязмам, гарачым жаданнем зрабіць свой тэатр цікавым, арыгінальным, сучасным.

— Раскажыце, калі ласка, нашым чытачам, як мяркуе пачаць свой сезон драматычны тэатр у Бабруйску.

— У адрозненне ад тэатра музычнай камедыі, у які акцёры прыйшлі з розных месцаў, трупа бабруйскага тэатра арганізавана ў асноўным з аднаго (апошняга) выпуску Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. (Так калісьці пачынаў свой шлях і старэйшы драматычны тэатр рэспублікі імя Якуба Коласа). Яшчэ ў час вучобы ў інстытуце будучыя акцёры падрыхтавалі некалькі спектакляў: «Ідыёт» па раманы Ф. Дастаеўскага, «Вечар беларускіх народных казак», «Вечар вадзвіляў» і інш. Зараз калектыў закончыў работу над новай п'есай А. Макаёнка «Трыбунал».

Галоўны рэжысёр тэатра Віктар Каралько — таксама выпускнік інстытута. Ён добра зарэкамендаваў сябе ў час стажыроўкі ў Віцебскім драматычным тэатры імя Коласа.

— Якія яшчэ прэм'еры чакаюць сёлета беларускіх аматараў мастацтва!

— Мастацкі савет опернага тэатра прыняў да пастаноўкі оперу Ю. Семянкі «Зорка Венера» (лібрэта А. Бачылы). Купалаўцы рыхтуюць сатырычную камедыю М. Матукоўскага «Амністыя». Тэатр імя Якуба Коласа працуе над п'есай М. Герчыка «І вечны бой». Спектакль «Людзі, агонь і смерць» па п'есе А. Маўзона хутка пакажа мінчанам тэатр юнага глядача. Словам, новы тэатральны сезон можна з поўнай падставай назваць сезонам прэм'ер.

— Нашы землякі з-за мяжы часта скардзяцца на «духоўны голод». Суайчыннікі з Таронта, напрыклад, расказваюць, што ў іх горадзе няма ніводнага прафесійнага тэатра (Канада, дарэчы, не мае сваёй оперы). З-за тэлебачання многія тэатры Захаду перажываюць жорсткі крызіс, а тэлебачанне — цалкам ва ўладзе рэкламы. Між тым, як вядома, выступленні савецкіх мастацкіх калектываў усюды карыстаюцца незвычайным поспехам. Людзі едуць на іх за сотні міль, суткамі стаяць ля білетных кас... Чым, на Вашу думку, тлумачыцца прыцягальная сіла савецкага тэатральнага мастацтва!

— Савецкае мастацтва ніколі не ставіла сваёй мэтай камерцыйны разлік, бяссэнсавы мадэрнісцкі эксперымент ці проста пацеху публікі. Яго мэта — выхаванне чалавечнасці і высакародства, далучэнне мільёнаў людзей да здабыткаў сусветнай культуры.

Вастрэня праблем сучаснасці, развіццё лепшых традыцый класічнай драматургіі і глыбокая народнасць — вось адметныя рысы спектакляў савецкіх тэатраў. А такое мастацтва заўсёды знойдзе шлях да сэрцаў людзей.

У заключэнне гутаркі М. Колас напросіў перадаць прывітанне чытачам «Голасу Радзімы», з якімі ён не раз сустракаўся ў час замежных паездак з творчымі калектывамі рэспублікі, і пажадаў ім поспехаў у справе ўмацавання культурных сувязей з Радзімай, дружбы і ўзаемаразумення паміж народамі.

ГЭТЫ здымак наш фотакарэспандэнт Ул. КІТАС зрабіў у час рэпетыцый музычнай камедыі Юрыя Семянкі «Песня Жаваранка» (рэжысёр-пастаноўшчык Уладзімір Ажарэльей, мастак Аляксандр Краўчук, балетмайстар Мікалай Красойскі). На пярэднім плане (злева направа) — артысты Аэліта КРАЙНІКАВА, Віктарыя ПЕРАБЯКІНА, Ніна ЯНОВІЧ і Вячаслаў ФАМЕНКА.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Сейчас в Белоруссии действуют 12 профессиональных театров — 7 в областных центрах и 5 в Минске. А недавно правительство республики решило создать еще два театра: музыкальной комедии в Минске и драматический в Бобруйске. Музыкальная комедия для белорусских композиторов и драматургов жанр новый, но они с большим вниманием и серьезностью отнеслись к нуждам молодого театра. Над музыкальными комедиями сейчас работают Ю. Семеняко, Е. Глебов, Г. Вагнер и другие ведущие композиторы республики. В составе актерской труппы — артисты, приглашенные из других театров, и молодежь, только что окончившая театральные или музыкальные учебные заведения. Труппа Бобруйского драматического театра организована в основном из одного выпуска Белорусского театрально-художественного института. Еще во время учебы будущие артисты подготовили несколько спектаклей из национального и классического репертуара. Оба театра откроют свой первый сезон в декабре этого года («СЕЗОН ПРЕМ'ЕР», 1 стр.).

«НЕ ГЛЯДЗІ ПОЛЕ З КРАЮ...» [2, 3, 7 стр.] — это очерк о колхозе «Заря» Кореличского района, о его председателе Петре Щербакове, человеке мыслящем, культурном, передовом. Рабочий день председателя уплотнен до предела, потому что руководство таким сложным, многоотраслевым хозяйством, каким является «Заря», — дело нелегкое. Новая организация труда, новая техника, новые дороги — все это требует заботы Щербакова. Но при всей своей занятости Петр Моисеевич всегда внимателен к просьбам колхозников. Люди знают, что их председатель — человек справедливый, и поддерживают его во всем. Поэтому с каждым годом богаче и культурнее становится жизнь в кореличском колхозе «Заря».

Гостю из Франции Василию Тичине посвящена статья «СВЯТАЯ СПРАВА» [4 стр.]. После

первой мировой войны попал он сначала в Иран, Болгарию, США, а затем во Францию. Совсем недавно нашел он родных и в этом году вместе с женой Мадлен приехал к ним в гости. Они побывали в Минске, Лепеле, Чашниках, деревнях Задоры, Новоселки, Мишульки, Медведск, Поречье. «Нас так встречали и угощали, — рассказывал Василий Тычина, — что мне иногда хотелось заплакать от переполнявших меня чувств. Таким счастливым я давно себя не помню. И Мадлен понравилась Белоруссия, но больше всего она была рада за меня».

Встречи в дороге бывают разные; на первый взгляд незначительные, они говорят о многом. Простая крестьянская женщина угощает незнакомых приезжих яблоками. А когда ей хотят заплатить, спрашивает: «Вы иностранцы!». А вот случайный попутчик, он попросил подвезти его до деревни Достоево и по дороге рассказал о трагедии, постигшей деревню в годы войны. И спутники долго не могут произнести ни слова, потому что старик сам похоронил в войну жену и трех сыновей. О своих дорожных впечатлениях рассказывает словачка журналистка К. Хорватова, побывавшая недавно в Белоруссии («ПРАЗ ПУШЧУ ДА ДЗВІНЫ», 5 стр.).

Статья «АД ВЫТОКАЎ ЖЫВАТВОРНЫХ» [6—7 стр.], посвящена 70-летию белорусского художника Петра Сергеевича. В первую очередь Сергеевич известен как летописец прошлого Белоруссии. Героями его полотен являются Франциск Скорина, Кастусь Калиновский, Павлюк Багрим. Но и современность нашла достойное отражение в произведениях художника. «Обед трактористов», «Посадка деревьев», «Лявониха» и другие картины рассказывают о сегодняшних трудовых буднях и праздниках. Широко известен также П. Сергеевич как прекрасный портретист.

НА ВУЧОБУ ў БЕЛАРУСЬ

Закончыўся заезд замежных студэнтаў, прыбыўшых на вучобу ў нашу рэспубліку. Сёлета да заняткаў на падрыхтоўчым факультэце Беларускага дзяржаўнага універ-

Наш здымак зроблен на адным з самых малявых прадпрыемстваў рэспублікі — Светлагорскім заводзе штучнага валокна. Выдатна авіадала сваёй прафэсійнай стэбелачыца Валяціна СІЛ'ВОНЧЫК.

Фота Ч. МЕЗІНА.

На ферме калгаса «Новы шлях» Калінецкага раёна зманціраваны вежы для захавання вітаміннага корму, завяршэнца абсталявання малакаправода, цэха ахаладжэння малака, механізаваны раздзяч кармоў і даежны. НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд халадзільнай устаноўкі.

Фота У. ЛАПЕНКІ.

сітэта імя Ул. І. Леніна прыступілі каля 120 юнакоў і дзяўчат.

Цяпер у Беларусі навучаецца больш як 700 студэнтаў з 44 краін Еўропы, Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі. 200 іназемцаў сёлета скончылі вучобу.

ПА ГЕНЕРАЛЬНАМУ ПЛАНУ

Па генеральнаму плану забудовваецца цэнтральная сядзіба калгаса імя Суворова Вілейскага раёна. Побач з сярэдняй школай вырастае адміністрацыйны будынак. На двух яго паверхах размесцяцца калгасная кантора, сельсавет, кабінеты спецыялістаў, зала пасяджэнняў.

Распачалося будаўніцтва гандлёвага цэнтра з двума магазінамі — харчовых і гаспадарчых тавараў, сталовай і гасцініцай. Тут жа будзеца двухкватэрны жылы дом, іраклдаюцца водаправод і каналізацыя, цэлаправод.

Здадзен у эксплуатацыю ўніверсальны зернесклад на тысячу тон. Завяршаюцца аддзелачныя работы на трохразным цагляным цялятніку-адкормачніку.

БАГАТЫЯ ДАРЫ

На ўзлесках гаёў, у вёсках размясціліся 3100 стацыянарных і перасоўных грыбаварных пунктаў. Сюды, на дымок, які ўзнімаецца над катламі,

ідуць з навакольных лясоў зборшчыкі з кошыкамі і вёдрамі, а пад павецямі поўняцца бочкі са свежаадваранымі грыбамі. З пачатку грыбнага сезону кааператары рэспублікі нарыхтавалі 800 тон лісчак, груздоў і ваўнянак. Яны разлічваюць увогуле запасаці на зіму больш за чатыры тысяч тон салёных, марынаваных і сухіх грыбоў.

МЭБЛЯ НА ЭКСПАРТ

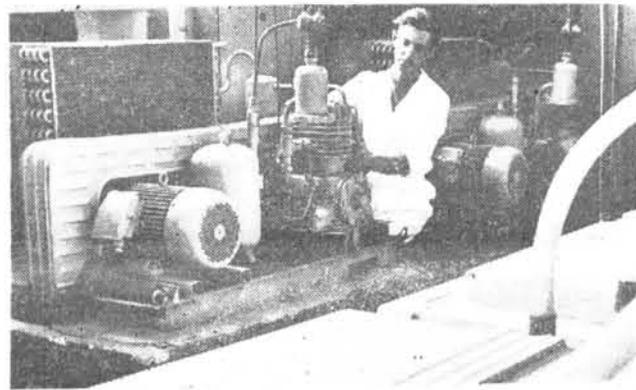
У апошні час мэбля Гомельскага дрэвапрадоўчага камбіната заваёўвае ўсё большую папулярнасць не толькі ў нашай краіне, але і на міжнародным рынку.

Высокую ацэнку атрымала прадукцыя камбіната і на апошняй рэспубліканскай выстаўцы-продажу мэблі. На будучы год гандлёвыя арганізацыі заказалі гамлячанам мэблі на 7,5 мільёна рублёў.

МІЖНАРОДНЫ СЕМІНАР

На італьянскім востраве Вулькана, размешчаным ля берагоў Сіцыліі, адбыўся дзесяты міжнародны семінар па рускай мове і літаратуры.

На семінары прысутнічала каля ста студэнтаў і выкладчыкаў з Італіі, Францыі, ФРГ і іншых краін Заходняй Еўропы, а таксама 16 выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры з Савецкага Саюза.

НЕ ГЛЯДЗІ ПОЛЕ З КРАЮ...

ЧАС ТРЭЦІЯЎ ВЕСКІ ● БУДЗЬЦЕ ЗНАЕМЫ — ШЧАРБАКОЎ ● АУТОБУС «МІНСК — КАЙШОЎКА».

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

НАРЫС *

Нядаўна я вярнуўся з калгаса «Зара» Карэліцкага раёна, дзе прабыў амаль паўтара тыдні. Была вёска дзяцінства — перадаважная, ваенная, пасляваенная. Потым была вёска, якую ведаў па камандзіроўках раённых газет, у якую ездзіў і хадаў у пенію «па матэрыял» — вёска другой паловы пяцідзясятых гадоў. І вось, я адчуў, прышоў час маёй трэціяў вёскі. Раптам зноў пацягнула да яе, пацягнула моцна, неадольна. Нешта накіталт прыступу настальгіі. «Трэба ўсё кідаць і ехаць», — рашыў я. Але я не ведаў, як ажыццявіць сваё рашэнне. «Добра ты пісьменнікам, — думаў я, — у якіх ёсць сябры сярод старшын калгасаў. Выбраў час, пазваніў каму з іх: еду, чуюш, — і ўсё. А вось калі таіх сяброў няма, як тады?»

І тут мне пашанцавала. Аднойчы, калі я сядзеў у Саюзе пісьменнікаў над чарговым літкансультанцкім адказам, адчыніліся дзверы і хутка ўвайшоў незнаёмы мужчына — энергічны, падцягнуты, з кнігай у руцэ.

* Друкеўца ў скарачэнні

Спытаўся, ці ёсць Янка Брыль. Я сказаў, што Іван Антонавіч скоро будзе, і прапанаваў пакачаць. Незнаёмы сеў і тут жа, не трацічы часу, разгарнуў кнігу і пачаў чытаць, робячы час ад часу энергічныя падкрэсліванні. Я ўсё паглядзеў у яго бок і ў душы пазайздросціў такому ўменню актыўна чытаць у любой абстаноўцы. Прышоў Янка Брыль і пазнаёміў нас:

— Пётр Майсеевіч Шчарбакоў — старшыня калгаса «Зара». Я табе пра яго раскажам...

Мы пайшлі разам абедачь. Пётр Майсеевіч раскажам нам аб тым, свайго паездкі ў Маскву (яго ў ліку перадавых старшын краіны выклікалі, каб параіцца наконт павышэння закупачных цэн), потым пачаў цікавіцца справамі літаратурнымі. Я слухаў, прыглядаўся да свайго новага знаёмага і ў думках параўноўваў з тымі старшынямі, якіх мне прыходзілася сустракаць раней у час працы ў раённых газетах. У мяне з імі былі даволі складаныя адносіны. Па-першае, яны не вельмі лчыліся з намі, раённымі газетчыкамі, глядзелі на нас звысоку, а то

і проста ігнаравалі нас. (Прынамсі, мне так здавалася). І я, асабліва спачатку, пабываўся іх — грозных, уладных, заклапочаных, у доўгіх, па пяты, казках і ў паўваеннага крою фрэнчах і галіфа. Па-другое, я стараўся зразумець іх і не хацеў прыпадабняцца розным прадстаўнікам і ўпаўнаважаным, якія лезлі са сваімі рэспытамі, указаннямі і парадамі, а практычна нічым не магі памагчы і нічога не магі зрабіць. Не хацелася, словам, блытацца пад нагамі. І я, помню, толькі ў крайнім выпадку звяртаўся да старшын з просьбай даць інтэрв'ю або згодзі напісаць за яго выступленне. Звычайна ж меў справу з «сярэдням» звянком — брыгадзірамі, загадчыкамі фермаў, звеннявымі. З імі ў мяне выходзіла лепш.

З таго часу мінула каля дзесяці гадоў, сплыло нямалявады. І вось перада мной сённяшні, у нечым істотным непадобны на тых, старшыня. Гутарылі мы з ім неафіцыйна, шчыра, у натуральнай, што называецца, абстаноўцы. І я зразумеў: трапілася добрая магчымасць паехаць у вёску. Тут жа зайшла пра гэту размову.

— Давай, прыезджай, — сказаў Пётр Майсеевіч.

Я разлічваю паехаць у май, каб паглядзець вёску ў дні сяўбы. Але не выйшла. Паехаў пазней, у самы разгар лета. Калі амаль сходзілася

зара з зарой, Калі на сьце не запальвалі святла — кілісіе спаць і ўставалі разам з сонцам. Калі ва ўсю цвіла пышныма (і пад акном у старшын, і на абочынах дарог, і нідзе не бачыў столькі пышныны, як тут, — ружовай, белай, жоўтай...) і толькі пачынаў зацітаць лён. Калі ўбіралі канюшыну, чырвоную і белую, і збіраліся касіць. Калі лаптаўлі яшчэ пчыравалі над сваімі гнездамі пад карнізам праўлення калгаса, носячы торы, а шпакі, паспеўшы ўжо вывесці сваіх птушанят, пачыналі вылітаць разам з імі. Калі палолі буракі, абганялі бульбу, закладвалі сенаж, рамантавалі да жніва камбайны, нарыхтоўвалі на зіму торф.

Ехаў я ў калгас аўтобусам «Мінес — Кайшоўка». Вы можаце сказаць, што не чулі пра такі маршрут, што гэтая такая за Кайшоўка, куды пралягла прамаая аўтобусная лінія. І вы будзеце мець рацыю. Раней такога аўтобуса не было. А Кайшоўка — вёска, цэнтральная сядзіба калгаса «Зара», і аўтобус з Мінска пайшоў туды, дзякуючы... Але я лепш дам слова Пятру Майсеевічу Шчарбакову. Аднойчы, калі мы ездзілі па калгасе і завялі размову пра дарогі, ён пачаў раскажам:

— Дарогі ў нас новыя, сам калгас будаваў. Праўда, уляцелі ў капецку, вось гэты ўчастак кантаваў нам дватцаць сем тысяч. Але затое... Раней я вазіў заўсёды з сабой гумавыя боты. Яны вунь і цяпер у машыне... — Я аглядаюся; так, сапраўды ляжаць. — Але цяпер хіба што

для рыбалкі толькі... Калгас павінен мець добрыя дарогі. Сказана ж: дарога з фермы на рынак павінна быць самай кароткай. Дарэчы, ты не ведаеш, як пайшоў да нас аўтобус, якім ты ехаў з Мінска? Не? Дык вось, было гэта так. Адбывалі мы дарогі. Ёсць добры выхад на шашу. Чаму б не мець аўтобус «Мінес — Кайшоўка»? Пшы і ў аб'ом, і ў Міністэрства насяейных дарог. Нарэшце, прыезджае таварыш з Міністэрства. Адразу нападў на мяне: «Што вы за чалавек! Так вам ужо патрэбен аўтобус». Я яму даказаваў, і паказваў яму калгас. Угаварыў. Праз нейкі час паведамыць: ёсць дазвол на аўтобусны маршрут Мінск — Кайшоўка. У нас быў якраў агульны сход, і калі я аб'явіў калгаснікам — колькі радасці было. Ну, а потым было ўжо лягчэй дабіцца, каб пусцілі да нас аўтобус з Карэліч. Вы што, кажу, не ведаеце, што да нас з Мінска прама ходзіць? Ім тут, канечне, і крыць нечым.

ШЧАРБАКОЎ «ЗАВОДЗІЦЬ СПРУЖЫНУ» ● ТАК ЗВАНЫ «НАРАД» ● «НЕ СМЕЙЦЕ КРЫЎДЗІЦЬ СОЮ» ● ПРА МАТОР І ТАРМАЗЫ.

Аўтобус прышоў у Кайшоўку роўна па раскладзе, што я расцаніў як добрую прыкмету.

— Значыць, будзеш мам «ценем»? — спытаўся Пётр Майсеевіч.

Мы так і дамовіліся: старшыня будзе працаваць яб

ЗАВОДСКІЯ СТУДЭНТЫ

РАСКАЗ АБ НАВУЧАЛЬНЫХ УСТАНОВАХ МІНСКАГА АУТАЗАВОДА,
У ЯКІХ РАБОЧЫЯ ЗАЙМАЮЦА БЕЗ АДРЫВУ АД ВЫТВОРЧАСЦІ.

Куды пайсці вучыцца?
Гэта пытанне кожнае лета задаюць сабе мільёны маладых людзей ва ўсіх кутках Савецкага Саюза. Аднак на яго можна знайсці ў вялікіх даведніках, дзе пералічаны тысячы савецкіх вышэйшых навучальных устаноў і тэхнікумаў. Аб гэтым паведамляюць радыё, тэлебачанне, газеты.

Публікуе такія аб'явы і шматлікая газета Мінскага аўтамабільнага завода.

У адрозненне ад вялікіх газет друкаваны орган мінскага прадпрыемства ставіць пытанне больш лакальна: «Куды пайсці вучыцца на нашым заводзе?». Так, напрыклад, павышаюцца артыкул начальніка аддзела тэхнічнага навучання Уладзіміра Озерава, надрукаваны ў чэрвені. Слова «пайсці» ў даным выпадку набывае літаральны сэнс: каб вучыцца, нікуды не трэба ехаць, бо навучальныя ўстановы размешчаны на тэрыторыі прадпрыемства. Артыкул гэты адлюстроўвае глыбінны сацыяльны працэс, тыповы для савецкай рэчаіснасці: спалучэнне штодзённай работы з адукацыяй.

Куды ж запрашае газета вучыцца? Перш за ўсё, у заводскую вышэйшую навучальную ўстанову. На Мінскім аўтазаводзе, як і на многіх іншых буйных прадпрыемствах краіны, адкрыт вярочны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута. У гэтым годзе факультэт правёў набор студэнтаў па дваццаці адной спецыяльнасці.

Для таго, каб рабочы быў прыняты на вярочны факультэт і праз пяць год атрымаў інжынерны дыплом, яму перш за ўсё трэба здаць уступныя экзамены.

Вучыцца без адрыву ад вытворчасці на вярочным факультэце — справа нялёгкая. Будучы інжынер павінен валодаць запасам волі, каб адмовіцца ад многіх спакусаў, забаў, гэтак прывабных для маладых людзей. Але ў студэнцкіх аўдыторыях завод-

скага інстытута — не толькі юныя і дзяўчаты. На вярочным факультэце вучацца сталыя майстры, бацькі сямействаў. Іх імкненне атрымаць вышэйшую адукацыю часцей за ўсё прадываляе не меркаванымі кар'ерамі, гэтага ўладна патрабуе новая дасканала тэхніка, якой аснашчана прадпрыемства.

Але каб здаць экзамены на вярочны факультэт, у іншых выпадках даводзіцца аднаўляць веды, атрыманыя 10—15 гадоў назад. На заводзе таму створаны падрыхтоўчыя курсы. Тэрмін навучання — 9 месяцаў. Практыка паказала, што слухачы гэтых курсаў, калі яны дысцыплінаваны і сур'ёзна займаюцца, дасягаюць затым вялікіх поспехаў у вучобе.

Сярод заводскай моладзі многія жадаюць паступіць на вярочнае аддзяленне аўтамабільнага тэхнікума. Скопчыўшы яго, рабочы атрымлівае дыплом, які дазваляе яму ўзначаліць брыгаду або ўчастак цэха. Сюды могуць паступіць і рабочыя з няпоўнай сярэдняй адукацыяй (7—8 класаў).

На заводзе вось ужо восьмы год працуе трохгадовая школа майстроў. У яе прымаюць высокакваліфікаваных рабочых (4—6 разрад), якія маюць няпоўную сярэдняю адукацыю, і майстроў-практыкаў. Разам з тэхнічнымі ведамі школа дае поўную сярэдняю адукацыю.

На Мінскім аўтазаводзе створаны таксама разнастайныя тэхнічныя курсы для павышэння кваліфікацыі, а для тых, хто паступіўшы на завод — курсы па падрыхтоўцы рабочых. Курсанты авалодваюць вытворчымі спецыяльнасцямі, асновамі тэхнічных ведаў, без якіх цяпер на аўтаматызаванай вытворчасці рабочаму не абыйсціся. На заводзе ёсць інстытут перадавых метадаў працы. Праграма гэтай спецыяльнай навучальнай установы прадуладжвае вывучэнне найноўшага абсталявання, перадавога вопыту, найбольш ра-

цыянальных прыёмаў работы лепшых рабочых, знаёмства з навуковай арганізацыяй працы і эканамікай вытворчасці. Патрабаванні да паступаючых у інстытут высокія: трэба мець не менш двух гадоў стажу работы на прафесіі, разрад не ніжэй трэцяга і, як мінімум, няпоўную сярэдняю адукацыю.

Характарыстыка навучальнай сеткі завода будзе няпоўнай, калі не скажаць аб вярочных (зменных) сярэдніх школах работай моладзі. Іх на заводзе дзве. Акрамя таго, адкрыт філіял школы ў

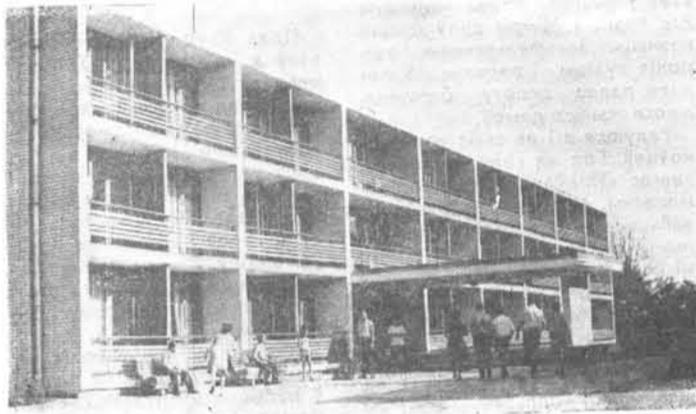
мікрараёне Чыжоўка, дзе жывуць многія аўтазаводцы. У гэтыя школы прымаюць рабочых ад 20 год і старэй — тых, каму па той або іншай прычыне давялося кінць школу (сямейныя абставіны, хвароба). За два з паловай гады гэтыя школы даюць навучэнцам васьмікласную адукацыю. Хоць школы і называюцца маладзёжнымі, у іх нярэдка можна сустрэць і саракагадовых. Яны лічаць, што вучыцца ніколі не позна.

У аддзеле тэхнічнага навучання мне паведамілі: у навучальных установах і курсах сеткі завода ў мінулым годзе вучылася, вядома, бесплатна, каля дзвюх тысяч чалавек. Сёлета лік заводскіх студэнтаў значна павялічыўся.

Б. УСЦІНАУ.

У прыгожым ценістым парку недалёка ад горада Ваўкавыска размешчаны дом адпачынку «Рось». Каля сямі тысяч чалавек з Гродзенскай, Брэсцкай і Мінскай абласцей адпачывае тут кожны год. НА ЗДЫМКУ: новы спальны корпус на 168 месц.

Фота М. МІНКОВІЧА.

У ДАР СЬЕРА-ЛЕОНЕ

Пасол Савецкага Саюза ў Сьера-Леоне А. Аляксандраў перадаў міністэрству асветы Сьера-Леоне дар Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, які складаецца з вучнёўскіх прылад.

Прымаючы гэты дар, міністр асветы Сьера-Леоне Бартэс Уілсан падкрэсліў, што дружальныя адносіны паміж абедзвюма краінамі развіваюцца паспяхова. Ён адзначыў, што ў Савецкім Саюзе на-

вучаецца вялікая колькасць сьералеонскіх студэнтаў, а тыя юнакі і дзяўчаты, якія ўжо закончылі вучобу, цяпер паспяхова працуюць у краіне. Бартэс Уілсан ад імя ўрада і народа Сьера-Леоне выказаў ўраду і народу Савецкага Саюза шчырую падзяку.

звычайна, не звяртаючы на мяне ўвагі, а я буду, як ценя, суправаджаць яго, добрасумленна ісці за ім услед.

Прыблізна так яно і было. Шчарбакоў заводзіў свой «газік». І мы імчалі ў дарогу. Шчарбакоў з'яўляўся раничкай у праўленне праводзіць «нарады». І я ўжо быў там, садзіўся на сваё пастаяннае месца ў кутку. Шчарбакоў ездзіў за межы калгаса — у Карэлічы, на Свіцязь, да сваіх калегаў-суседзяў, — і я быў побач з ім. Мы шмат аб чым гаварылі. І кожны вечар...

— Ну што, правядзём тактычны разбор? — пытаўся Шчарбакоў у мяне. — Давай-ка правядзём...

І мы «разбіралі» ўсё, што назапанавалася за доўгі летні дзень. Ён выказваў свае меркаванні, даваў характарыстыкі, рабіў апані. — І я перапонваўся, што ён сапраўды — тактык, і што без гэтай якасці наўрад ці можна паспяхова кіраваць такой складанай, шматгаліновай гаспадаркай, як сельгасарцель.

Зрэшты, у Шчарбакова з яго дакладнай, лаканічнай і ў той жа час вобразнай мовай ёсць і свае формулы і метафары. Адна з іх — «заводзіць спружыну». Сэнс яе Пётр Майсеевіч раскрыў мне назаўтра пасля майго прыезду.

— У маёй рабоце галоўнае — гэта надзеяна завесці спружыну. — гаварыў ён раничкай пасля «нарады». — Што гэта значыць? Гэта значыць, як мага раней унікнуць ва ўсе справы, разабрацца ў іх, параіцца, разарадзіцца, прыняць рашэнні.

Калі спружына заведзена — можна спакойна перавесці дыханне і нават гадзіну-другую адпачыць дома.

Я меў магчымасць пераканацца ў транспасці і рэальнасці «спружынай» метафары. Вытворчы механізм, вядома, не гадзінік, тут механічным рэгуляваннем мэты не дасягнуць, тут могуць быць і нечаканасці. І зрывы, і сюрпрызы надвор'я і г. д. Але я бачыў Шчарбакова ў першыя раничныя гадзіны, бачыў яго, што называецца, у справе і ўсё больш разумеў, як многа залежыць ад распарадчасці, кампетэнтнасці, дзелавітасці старшын, ад яго ўмення «завесці спружыну».

Для нагляднасці падаю амаль стэнаграфічны запіс аднаго «нарады»:

— У каго колькі скопана? Брыгадзіры хутка адказваюць, старшыня падлічвае і каменціруе. Аднаму гаворыць:

— А ты што? Сядзіш і семачкі лугаеш?

— Хай прышлюць прычэпную касілку.

— А мне патрэбен трактар. Прышліце Януша.

— Януша пасылаем на бульбу. Гусенічныя ж не працавалі, вось чаму. Адзін трактарыст збіраецца ў армію, другі пасвіў, трэці рамонтаваў...

— На першы ўчастак прышлём «вярнідуба», — устаўляе слова галоўны інжынер Вячаслаў Будзейка.

— Значыць, так: спачатку сеяныя травы, а потым — на луг.

— А як быць з насеннымі ўчасткамі?

— На насенне не менш як семдзесят гектараў канюшыны. Дзе ў нас насеннік?

— У садзе чырвоная, на другім участку таксама. У Лазоўцы чатыры гектары.

— Белай?

У размову ўступае намеснік старшыні Іван Лазарчык: — Хто апрацоўваў бульбу ў «Двары»? Трэба паслаць камісію, ацаніць і пакараць. Вельмі дрэнная работа.

Аграном Павел Сачко:

— Я бачыў, я прагнуў трактарыста.

— А чаму акт не склалі?

— Выклікалі эканаміста Раю. Але трактарысты аспрэчваюць...

— Разбярэцеся з гэтым, а цяпер пойдзем далей. Віця, на першае чысло мы павінны былі адчытацца за рамонт памбайнаў. Колькі адрамантавана?

— Тры.

— А ўсяго колькі павінна быць? Сем?

— Не, шэсць.

Звоніць тэлефон, на тым канцы провада загадчыца свінафермы Марыя Хваль.

— Ну як, Марыя, парасяты? Ачаг трэба ліквідаваць неадкладна. І не забудзьце прапаляць кветкі каля кармацэха.

— Дзе будзем ставіць сцірткі? Відаць, на старым месцы? І ў Альшанах, і ў Дорагаве.

— Пётр Майсеевіч, у мяне лён самалётчыкі спалілі, гектары тры. Сядзіць мохам. Трэба заакціраваць, а то мне залічаць.

— А што здарылася?

— Ды звенявая вінавата, паставіла, відаць, сігналь-

чыкам пацана, а сама пайшла на бурак.

— Што гэта ў цябе робіцца, Павел Фаміч? — старшыня звяртаецца да агранома. У іх адносіны далёка не ідылічныя, бо аграном «накідае жадаць лепшага». — Трэба выпальваць, пустазелле, а не пасевы, а ў цябе наадварот. Дарэчы, што пасеялі па загінуючых бураках, на шостым участку?

— Кукурузу.

— Дзе сеем травы — апошняю чаргу зялёнага канвеера?

— На першым участку.

— Якія суадносіны траў?

— Віка, авёс або лубін і гарох.

— Насення хопіць?

— Хопіць, на гектараў сто дваццаць хопіць.

— Толькі поўную норму!

— Пётр Майсеевіч, трэба каб вы паглядзелі кароўнік.

— Потым паглядзім...

Скажыце лепш, чаму не возім торфакрошку? І дамовіліся, і самазвал ёсць, а не возім.

Гаворыць загадчык камунгаса Сяргей Януш (ёсць, аказваецца, і такая пасада ў калгасе):

— Я ўчора выпісаў лесу, трэба сёння падкінуць.

— Колькі табе трэба машын? Дзве? Бяры. І вось яшчэ што: няма ў цябе парадку на пілараме. І людзі гавораць, і сам бачыў.

— Дык хіба з ім будзе парадак?

— Будзем разбірацца, папукай другога чалавека...

Будзейка, ты куды едзеш?

— Павязём у Карэлічы рухавікі.

— Завязіце заадно і мала-

Канадцы са Стараселля

Мікіта і Ірына Горбачы гасцілі летам у вёсцы Стараселле Іванаўскага раёна.

— У мяне было цяжкае дзяцінства, — расказвала гасця з Канады. — Ад раницы да цямна пасвіла кароў, а ўвечары садзілася прасці кудзелю. А цяпер мы не можам нарадавацца, наглядзецца на тэхніку, якая працуе на калгасных палях. У Канадзе мы маем невялікі дом, кавалачак зямлі, але нам усё гэта абыходзіцца дорага. За дом плацім 120 долараў у месяц, і, каб не дапамога дзяцей, наўрад ці змаглі б яго ўтрымліваць. Сястра ж мая, Марфа, у якой мы гасцілі, плаціць за свой дом толькі 5 рублёў страхуюкі ў год і 30 капеек за кожную сотку зямельнага ўчастка. Вось якая розніца! Адзенне, кнігі для школьнікаў, шыйкі таксама каштуюць у нас дорага. А тут я пабывала ў Іванаўскіх магазінах і бачыла, што ўсё дзешавей, чым у Канадзе.

Госці гаварылі, што, вярнуўшыся дадому, выступаць з артыкулам у газеце «Вестник», раскажучы аб тым, што бачылі ў Беларусі.

Горбачы таксама казалі, што ў 1967 годзе многа разоў наведвалі савецкую выстаўку ў Манрэалі. Іх дзеці добра ведаюць рускую мову, і таму сын дапамагаў савецкім работнікам на выстаўцы, быў перакладчыкам. А цяпер ён марыць пабыць у Савецкім Саюзе.

А. ШВАБ.

СУСТРАКАЛІ ХЛЕБАМ-СОЛЛЮ

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі мы жылі ў вёсцы Янова цяперашняга Камянпольскага сельсавета. Бацька меў шэсць дзесяцін зямлі, а ў сям'і было сямёра дзяцей. Старэйшы брат падаўся на заробкі ў Петраград, адтуль трапіў у Канаду. Па яго прыкладу паехаў шукаць шчасця за акіяна і я.

Пасля доўгіх пакут уладкаваўся на завод. Працаваў у ліцейным цэху. Спякота невыносная. А рабочы дзень цягнуўся 11—12 гадзін. За найменшую правіннасць людзей выганялі з работы. Так я гараваў да 1939 года.

Калі фашысты развязалі другую сусветную вайну, мы зразумелі, што гэта пагроза і для нашай Радзімы. Нас было дваццаць беларусаў, і мы падалі ўладам заявы з просьбай накіраваць нас добраахвотнікамі на еўрапейскі фронт. Вывалі ў Францыю, Італію і Германію. Амаль усе мае сябры загінулі. Сам я быў двойчы паранены, кантужаны. За баявыя заслугі маю шэсць узнагарод. Дэмабілізавалі мяне толькі ў 1946 годзе.

Пасля вайны ў мяне была нейкая капеяка. У 44 гады рашчыў жаніцца. Але нядоўгім было мае сямейнае шчасце. Жонка захварэла, два месяцы пралажала ў бальніцы. Каштавала гэта 1 000 долараў. Але вылечыць яе не змоглі...

Я з'яўляюся членам клуба імя Максіма Горкага, створанага эмігрантамі. Мы расказваем людзям праўду пра Краіну Саветаў. У нас ёсць багатая бібліятэка рускай і беларускай лі-

таратуры. Часта ў клубе наладжваем сустрэчы з маракамі савецкага гандлёвага флоту, якія прыбываюць у Канаду. Асабліваю ўвагу ўдзяляем выхаванню моладзі. У клубе дзеці вучацца чытаць і пісаць на мова бацькоў.

У 1968 годзе мне ўдалося з'ездзіць на Радзіму. З хваляваннем ступіў я на родную зямлю. Каб палюбавацца прыгажосцю сваёй роднай Беларусі, ад Мінска паехаў на аўтамашыне. Не пазнаў я ні Полацка, ні Дзісны, ні Міёр, ні свайго Янова.

І вось нядаўна я зноў прыехаў у родны край. Прайшло два гады, і Міёры зноў цяжка пазнаць. Заасфальтаваны шырокія вуліцы і плошчы. Узведзен палац спорту, бальніца, многа жылых дамоў.

Радуюся я і за сваіх аднавяскоўцаў. Год ад году багацее іх калгас «Праўда». Усё робяць машыны. Мужчыны, напэўна, забыліся, як касу адбіць, а жанчыны, як серп трымаць. Ды і ці ёсць яны ў каго?

На шырокіх абшарах шуміць высокая збажына. Добра растуць лён, бульба. На палях калгаса працуе 16 трактараў, 6 камбайнаў, 10 аўтамашын, мноства іншай тэхнікі. У новым кароўніку ўсё — ад раздачы кармоў да ўборкі памяшкання — механізавана.

Састарэлыя атрымліваюць пенсію ў калгасе, астатнія — гарантаную аплату. Усюды электрычнасць. Над кожным другім домам узвышаюцца тэлевізійныя антэны. У многіх — халадзільнікі, пральныя машы-

ны, газавыя пліты. У калгаснікаў сотні матацыклаў. Людзі ў вёсцы апранаюцца не горш гарадскіх. А маладыя модніцы не ўступаюць парызжанкам.

Сотні дзяцей і ўнукаў маіх равеснікаў выйшлі ў людзі толькі пры Савецкай уладзе. Намеснікам галоўнага ўрача раённай бальніцы працуе Казімір Радзішэвіч. Дзяцей вучаць настаўніца Марыя Ашурка. Аграномам стала Надзея Пятроўская.

У адной сярэдняй школе я пабываў на выпускным балі. Сёлета дзесяцігодку закончыў мой унук Лёня Жабёнак. За выдатныя поспехі ён атрымаў залаты медаль.

Радасна мне было, што мая Радзіма квітнее, багацее і маладзее год ад году.

Пётр СІБЁНАК.

Канада.

Праз 40 год упершыню прыехаў я на Радзіму. У Маскве наведаў Маўзалеі Леніна, музеі. Горад пакарыў мяне сваёй непаўторнай прыгажосцю, новабудоўлямі. Пабываў я і ў сталіцы Беларускай рэспублікі — горадзе Мінску. Тут я сустрэўся з Якавам Скрыпелем. Дзесяць гадоў назад ён пакінуў Аргенціну. Ён сам працуе, дзеці вучацца. Сябра гаворыць, што вельмі задаволены сваім жыццём.

Мы гулялі па шырокіх цяністых вуліцах сталіцы, пабывалі ў рабочых кварталах. Усюды я бачыў шчаслівых людзей, сапраўдных гаспадароў сваёй зямлі, свайго лёсу.

Я рады, што мае землякі выйшлі на шырокі шлях жыцця, што ім не прыдзецца бачыць тых пакут, якія давялося перанесці мне.

Серафім МАМАЦЮК.

Аргенціна.

СВЯТАЯ СПРАВА

За тым сямейным бяседным сталом я сустрэлася з імі ўпершыню, але мяне не пакідала адчуванне, што вакол добрых старых знаёмыя і гаворка кожнаму з нас прыносіць сапраўднае задавальненне.

Гэта была сустрэча блізкіх людзей, якія ўжо, можа, і марыць перастаць аб спатканні, але вось яно, нарэшце, адбылося. І таму на тварах іх была радасць шчырая, поўная. Вось ён, Васіль, старэйшы брат Гачны і Ефрасінні. Састарэўся на чужыне. Відаць, цяжка працаваў бо рукі мазолістыя, але выглядае нядрэнна. Ды і яны не абы як жывуць. Жанчыны не хаваюць гордасці, калі гаварылі аб сабе, сваіх вёсках, калі частавалі брата маласольнымі гуркамі, грыбамі, яблыкамі з уласных садоў.

А мова ў Ефрасінні Цар таякая павучая, сапраўдная беларуская, што міжволі заслушаешся.

— Думаеце, у мяне толькі прозвішча царскае? — жартавала кабетка, і вочы яе блішчэлі і іскрыліся смехам. — І жыццё ў нас такое пайшло. Мы з Анютай як дзеўкамі былі, шарсцяныя спадніцы не насілі, а цяпер і сукенкі, і кофты, і хусткі ў нас з шэрсты ды шоўку. А ў Мінск як ехалі, селі ў аўтобус, так паважна сядзелі, у вокны глядзелі. Зручна, мякка. У горад прыехалі — таксі ўзялі, і да дому пляменніцы, да самага пад'езду на машыне падкацілі. Памятаю, даўней вечарам, як сустрэнуцца бабы ў вёсцы, дык толькі і чуеш: «Колькі ты напала? Колькі наткала?» А цяпер: «Якая сёння праграма па тэлебачанні? Што вечарам у клубе?» Жанчыны ў нас цяпер бялізны рукамі не мыюць, пральныя машыны пакуплялі.

Ганна расказала, як год таму назад яна ляжала ў Віцебску ў бальніцы. Ёй рабілі складаную аперацыю. Доктары, якія лячылі яе, прысылаюць у вёску пісьмы, цікавіцца станам здароўя, пытаюцца, ці не трэба дапамога, запрашаюць прыехаць на прафілактычны агляд.

— Можна, тыя доктары твае знаёмыя? — спытаў Васіль сястру. — Ці ты грошы вялікія ім заплаціла?

Жанчына толькі ўсміхнулася. Цяжка яму, нетутэйшаму чалавеку, зразумець, што такую дапамогу ў нас можа атрымаць кожны і, вядома, бясплатна.

Васіля Тычыну з сям'ёй разлучыла яшчэ першая сусветная вайна. Многа прыйшло пабадзяцца салдату па свеце. Іран, Балгарыя, Злучаныя Штаты Амерыкі і, нарэшце, Францыя. Тут і прайшло яго жыццё. Яшчэ да вайны прыслаў ён некалькі пісьмаў сваякам, а як скончылася вайна, ніякіх вестак з Бацькаўшчыны не меў. Згубіліся сляды, памянчалі адрасы. Толькі Мадлен, жонка Васіля, зноў і зноў раіла: «Пішы яшчэ. Можна, хто адгукнецца». І адгукнулася, прыслала ў Францыю пісьмо з Лепеля пляменніца Жэня. Ад яе першай даведаўся Васіль аб усім, што адбылося ў іх вялікай сям'і. У час апошняй вайны загінуў бацька Жэні, брат Васіля, не вярнуўся з фронту муж Фядоры, Васілёвай сястры, гітлераўцы забілі маці, спалілі вёску Мішулькі, дзе жыла Ефрасіння.

Вось так балюча нагадала аб

сабе Васілю Тычыну вайна. «Як жа яны, бедныя, жывуць там цяпер?» — падумаў ён пра родных. А жонка зноў параіла: «Трэба з'ездзіць, паглядзець». І яны пачалі збірацца ў дарогу. Не хапала грошай на білеты, але дапамаглі сябры, сваякі Мадлен. «Аддасі калі-небудзь потым, — казалі яны. — Спатканне з Радзімай — святая справа».

Муж і жонка Тычыны не ведалі, што чакае іх у Беларусі, як сустрэнуць блізкія, але прыём пераўзышоў усе чаканні. Родныя, як толькі даведліся, што ў Васіля цяжкасці з грашма, узялі яго і жонку на поўнае ўтрыманне. Тры месяцы яны іх кармілі і паілі, вазілі з горада ў горад, з вёскі ў вёску, надарылі многа падарункаў.

«Нас так сустралі, так частавалі, — расказаў Васіль Тычына, — што мне часам хацелася заплакаць ад перапаўняюшых мяне пацужыяў. Такім шчаслівым я даўно сябе не помню. І Мадлен спадабалася Беларусь, але больш за ўсё яна была рада за мяне».

Першай прымала ў сябе гасцей з Францыі Ліда Карпава, Васілёва пляменніца. З мужам і дачкой яна жыве ў вялікай двухпакатковай кватэры ў новым раёне беларускай сталіцы, які носіць назву Чыжоўка. Дамы тут высокія, прыгожыя, а балконы афарбаваны ў сіні колер, і таму нават у пахмурнае надвор'е здаецца, што неба над Чыжоўкай сіняе, яснае.

Лідзе вельмі хацелася, каб дзядзька ўбачыў Мінск ва ўсёй яго прыгажосці, пабываў у тэатрах, музеях. Часта пасля работы яна сустракалася з Васілём і Мадлен у якім-небудзь скверы ці парку, і яны ішлі аглядаць горад.

Віцебск, Лепель, Чашнікі, вёскі Задоры, Навасёлкі, Мішулькі, Мядзведск, Парэчча — вось месцы, у якіх пабываў за час свайго адпачынку ў Беларусі Васіль Тычына. Многа няшчасцяў прынесла яго землякам вайна, але цяпер усё звязанае з ёю засталася толькі цяжкім успамінам.

Былыя жыхары Мішулек, што засталіся ў жывых, вярнуліся пасля вайны на папярлішчы і адбудаваў на тым месцы новую вёску. Фядоры калгас будаваў новы дом. Нядаўна яна выдала дачку замуж, сям'я стала большай, але і цяпер месца хапае ўсім. Жэня, тая самая дзядзька, якая першай напісала Васілю пісьмо, працуе сакратаром у раённым судзе. Добра ўладкавана ў жыцці, цвёрда стаіць на нагах.

Васіль Тычына пераканаўся, што добра ідуць справы ва ўсіх яго сваякоў, блізкіх і далёкіх, што ёсць ім чаму радавацца, ёсць ад чаго быць добраму на строю.

А тая сустрэча, аб якой я пісала ў пачатку, адбылася на кватэры ў Ліды, калі дзядзька Васіль зноў вярнуўся ў Мінск пасля падарожжа па Віцебшчыне. Гэта былі яго апошнія дні перад ад'ездам у Францыю, і Ефрасіння з Ганнай прыехалі, каб праводзіць яго. Развітанне не было цяжкім, бо Васіль у наступным годзе зноў марыць прыехаць у госці. Мне ж ён даў свой адрас і прасіў прысылаць яму газету «Голас Радзімы».

Д. ЧАРКАСАВА.

РАДАСЦЬ СПАТКАННЯ

— Савецкую граніцу мы пераехалі ноччу ў Брэсце. Як толькі поезд адправіўся са станцыі, я стаў углядацца ў акно вагона. Ведаецца, моцна хваляваўся. Ад радасці сустрэчы з роднай зямлёй не стрымаўся і заплакаў...

Так пачаў свой расказ Міхаіл Мельнік, які па запрашэнню брата Ільі з вёскі Міхеевічы Бярэзінскага раёна прыехаў з Англіі ў Беларусь. Разам з ім прыехала жонка Ірына, дачка Соня і сын Роланд. Пагасціўшы ў Міхеевічах, яны наведалі Мінск. Пабывала сям'я і ў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы», таму што Міхаіл Малахавіч — наш даўні чытач.

Ён працягнуў свой расказ: — У Англіі мне гаварылі: ні ў якім выпадку не едзь у Расію, бо там цябе арыштуюць і пасадзяць у турму. Па праўдзе кажучы, гэтаму я хоць і не зусім, але верыў. «Хто яго ведае, як і што там будзе?» А на Радзіму ой як хацелася! Потым да мяне ў госці ў Англію прыехаў брат Ілья. Ён сказаў: «Не слухай нікога. Прыязджай. Паглядзіш, як добра ты будзеш сустрэты». І вось я ў Беларусі. Ведаецца, як мае сэрца радуецца? Разумеецца, якое шчасце прыехаць з чужыны на родную зямлю? Гэта зразумее толькі той, хто жыве ў разлучы з Радзімай, хто перанёс многа гора і пакут на чужой зямлі. Шчасце мае яшчэ большае ад таго, што я цяпер пакажу сваю Бацькаўшчыну жонцы і дзецям. І ад таго яшчэ, што людзі тут жывуць свабодна, заможна, радасна — зусім не так, як сцвярджаюць на Захадзе некаторыя зласліўцы.

Будучы ў рэдакцыі, Міхаіл Малахавіч расказаў аб сваім жыцці, выказаў заўвагі па нашай газеце, згадзіўся сфатаграфавана на памяць. На здымку

К. ЯКУБОВІЧА вы бачыце М. МЕЛЬНІКА з жонкай і дзецьмі каля Дому друку ў Мінску.

В. ВЫСОЦКІ.

АД ВЫТОКАЎ ЖЫВАТВОРНЫХ

Ёсць у Беларусі чароўны край — Браслаўшчына. Край блакітных азёр, край шумлівых лясоў і шырокіх палаткаў. Але не заўсёды ён быў такі багаты і прывабны. І калі глядзіш на карціну Пятра Сергіевіча «А хто там ідзе?», іншым бачыш яго — бачыш грамаду беларусаў-сялян, што ідуць дамагацца права людскога, што нясуць сваю крыўду напаказ, бачыш змрочнае неба над імі і шэра-свінцовыя азёрныя воды, якія яшчэ больш узмацняюць, яшчэ больш канцэнтруюць настрой купалаўскага верша. Гэта тэма вельмі блізкая і знаёмая мастаку — сыну беззямельнага селяніна з ваколіц Богінскага возера на Браслаўшчыне. Дзяцінства яго праходзіла ў тыя часы, калі беднасць і бяспраўе тушылі яскравасць пагодлівага дня, калі беспрасветная галеча засціла селяніну сонца.

Мастак шырокага дыяпазону, заслужаны дзеяч культуры Літоўскай ССР, Пётр Сергіевіч вядомы ў нас у першую чаргу як мастацкі летпісец мінулага Беларусі. Шэраг яго карцін адлюстроўвае тыя ці іншыя старонкі нашай гісто-

рыі. І тут трэба назваць серыю яго кампазіцый, прысвечаных слаўнаму сыну беларускага народа, аднаму з выдатных кіраўнікоў сялянскага паўстання ў Беларусі 1863 года Кастусю Каліноўскаму. Адна з іх — «Кастусь Каліноўскі сярод паўстанцаў» — даволі шырока вядомая ў нас, рэпрадукцыі яе друкаваліся ў часопісах і кнігах. Яна ўваскрашае тыя гераічныя дні, калі беларускія сяляне ўзняліся на барацьбу супраць прыгнятальнікаў, калі лепшыя прадстаўнікі інтэлігенцыі, сярод якіх быў і Кастусь Каліноўскі, павялі іх на бой супраць царскага дэспатызму. Каліноўскі на палотнах Пятра Сергіевіча — гэта мужны, высакародны чалавек, самаадданы патрыёт.

Апошняя работа Сергіевіча з гэтай серыі — партрэт Кастуся Каліноўскага. ...У задуменні стаіць паўстанцкі кіраўнік пад дубам. Цень засяроджанасці і роздуму лёг на яго мужны твар. Побач водсветам пакараў, што зашугалі па ўсёй Беларусі, гараць паўстанцкія вогнішчы.

Імя беларускага першадрукара Францыска Скарыны сёння стала легендарным, праз

цёмру стагоддзяў яно з'яе для нас дыямантам не толькі высокага майстэрства, але і патрыятызму, асветніцтва, служэння свайму народу. Таму і не дзіва, што высакародны вобраз першадрукара захапіў П. Сергіевіча, натхніў на ўвасабленне яго на палатне. Вось мы бачым Францыска Скарыну ў друкарні. На станку адціснут першы аркуш, Скарына спыраецца да святла, на хаду разглядаючы надрукаванае. Ва ўсёй ягонай постаці, на твары — радасць і хваляванне. Ці ведаў ён тады, што гэты першы аркуш — пачатак вялікай справы, што праз чатыры з палавінай стагоддзі нашчадкі, выпускаючы мільёны экзэмпляраў кніг, будуць з удзячнасцю і пашанай успамінаць яго! Яшчэ адна карціна: «Францыск Скарына ў рабочым кабінце». На ёй мы бачым ужо Скарыну як мысліцеля, філосафа, што стаіць у роздуме над кнігай, з пером у руцэ.

Захапленне жыццём і справамі выдатных людзей вядзе Пятра Сергіевіча ад аднаго перыяду да другога, ад адной гістарычнай асобы да другой. Прывяло яго мастака і да працоўкі вобраза беларускага

сялянскага паэта Паўлюка Багрыма. Было шмат пошукаў, некалькі варыянтаў эцюдаў да карціны «Арышт Паўлюка Багрыма». І вось мы бачым яе на выстаўцы творчасці П. Сергіевіча ў Вільнюсе, прысвечанай

70-годдзю мастака. Вобвыск у Паўлюка Багрыма. Царскія чыноўнікі корпаюцца ў паперах, шукаюць крамолы. Пачэспрабуе ратаваць свае творы, ён прыціскае да грудзей лісткі з вершамі, на яго твары

ВЕНЕЦИИ с 25 августа по 2 сентября проходила Всемирная межправительственная конференция ЮНЕСКО по вопросам культурной политики. На повестке дня конференции — проблемы, связанные с развитием национальных культур, повышением роли международного культурного сотрудничества в деле укрепления мира, взаимопонимания и дружбы между народами, административные и финансовые аспекты политики стран в области культуры. В работе конференции принимала участие делегация Советского Союза во главе с министром культуры СССР Екатериной Фурцевой, делегация Украины во главе с министром культуры Ростиславом Бабничуком, делегация Белоруссии во главе с министром культуры Михаилом Минковичем.

Человек и культурный прогресс — проблема, остро стоящая в современном мире. За века человечество накопило неисчерпаемые запасы знаний и культурных богатств, но для значительной части населения земного шара эти запасы и богатства все еще за семью печатями. Однако более чем пятидесятилетний опыт культурного строительства в Советском Союзе дает убедительный пример плодотворности усилий общества в разрешении этой проблемы. Подлинная культурная революция, ставшая возможной в Советской стране благодаря революции социальной, открыла перед народными массами неисчерпаемые возможности в овладении богатствами мировых цивилизаций.

Один канадский критик-искусствовед, побывавший в Монреале на гастрольном концерте ансамбля народных танцев под управлением Игоря Моисеева, не без иронии написал о том, что он приветствует эти великолепные успехи Советского Союза, но никак нельзя связать с преимуществами социализма и его плановой системы: ведь вдохновение не планируется!

Однако если бы этот журналист взглянул в Государственный план развития народного хозяйства СССР, он нашел бы в нем весьма обширный раздел, посвященный именно развитию культуры и искусства.

Разумеется, планировать вдохновение нельзя. Нельзя заранее определить планом, сколько будет создано новых опер и балетов, сколько будет

написано симфоний и новых песен. Но разве нельзя предусмотреть планом расширение сети музыкального образования, строительство филармоний, театров, создание условий, необходимых для творчества и его восприятия?

Невозможно планировать жанры и темы романов и повестей, количество сочиняемых пьес и стихов. Но можно планомерно увеличивать выпуск книг, расширять сеть библиотек, создавать литера-

культуры и искусства. В январе 1918 года, выступая на III съезде Советов, В. И. Ленин сказал: «Раньше весь человеческий ум, весь его гений творил только для того, чтобы дать одним все блага техники и культуры, а других лишить самого необходимого — просвещения и развития. Теперь же все чудеса техники, все завоевания культуры станут общенародным достоянием». Молодое Советское госу-

дство, разоренное долготлетней гражданской войной и нашествием иностранных интервентов, из своего более чем скромного бюджета выделяло средства, необходимые для подъема культуры. Они, конечно, не идут ни в какое сравнение с сегодняшними ассигнованиями, но они были тем фундаментом, с которого начиналась социалистическая культура.

Сегодня масштабы иные. По бюджету 1970 года на социально-культурные нужды выделено около 40 процентов всех расходов: на семь процентов больше, чем в прошлом году. Ежегодная статистика свидетельствует, что на протяжении всей истории Советской страны (за исключением тех лет, когда шла война с фашизмом) расходы государства на развитие культуры неуклонно возрастали. Увеличивался бюджет и, следовательно, увеличивались возможности государства. Оно могло решать все более сложные и более масштабные проблемы во всех областях, в том числе и в области развития культуры.

Социализм создает благоприятные условия для планирования в области духовного развития потому, что вся система просвещения, музеи, театры, издательства, библиотеки, кинотеатры находятся в руках государства трудящихся. И это дает возможность централизованно, с максимальной рациональностью использовать средства, выделяемые на культурное строительство.

Если на самом первом этапе средства, выделяемые государством на социально-культурные нужды, шли в основном на организацию школ и курсов по борьбе с неграмотностью населения, на создание первых театров и домов культуры для трудящихся, на укрупнение небольших сельских библиотек, то позже, развивая сеть средних и высших учебных заведений, государство уже могло готовить кадры интеллигенции. Особенно важно это было для национальных окраин страны: более 40 народностей даже не имели своей письменности. Сегодня эти народности имеют свои издательства, читают на родном языке Пушкина и Шекспира, издают собственные книги. В Средней Азии и Казахстане до революции не было ни одного института, сейчас их число приближается к ста. В конце 30-х годов СССР стал страной сплошной грамотности, были заложены важнейшие основы для дальнейшего планового развития культуры.

Теперь у Советского Союза иные проблемы. Завершается переход ко всеобщему обязательному десятилетнему образованию, увеличивается подготовка специалистов высшей квалификации, в том числе и работников творческих профессий, значительно расширяется сеть художественных учебных заведений. Сейчас в СССР насчитывается более 3 000 музыкальных и художественных школ. В них обучается около полумиллиона одаренных детей. Но по нынешним масштабам этого уже мало — планируется дальнейшее расширение сети творческих учебных заведений, а значит, и дополнительных расходов из государственного бюджета.

В своих пятилетних планах Советское государство всегда уделяло и уделяет огромное внимание развитию духовной жизни общества. Конечно, нельзя планировать вдохновение мастера. Но в социалистическом государстве планируется все, что необходимо и мастеру для его творчества, и народу, ставшему подлинным творцом и хозяином культурных богатств.

КУЛЬТУРА И ГОСУДАРСТВО

турные клубы на предприятиях и учреждениях, при школах и институтах.

Вернемся к ансамблю Игоря Моисеева. Конечно, это уникальный художественный организм, но не стоит забывать, что в Советском Союзе таких же профессиональных ансамблей народного танца не один десяток, не говоря уже о сотнях и сотнях народных самодеятельных коллективов, которые созданы в государственных и профсоюзных клубах и дворцах культуры. 12 миллионов человек занимаются художественной самодеятельностью, и к их услугам государство содержит около 140 тысяч клубов. А в государственных планах намечено дальнейшее увеличение их числа.

Короче говоря, есть такие области духовного развития общества, которые при социалистической системе вполне поддаются планированию, заранее намеченному развитию.

Социалистическое общество стремится приобщить к духовной культуре самые широкие массы трудящихся. Его цель, поставленная впервые в истории человечества, — воспитать весь народ в духе коммунистических идей, в духе гуманизма. А этого нельзя сделать без расширения народного образования, без глубокого освоения культурных богатств. С первых дней Советской власти государство в плановом порядке взяло на себя организационные и финансовые заботы по развитию

НОВЫЕ ВЕРШЫ

Пятрусь БРОУКА

ДЗЕНЬ ДОБРЫ

Няхай здавалася мне, можа,
Як прыязджаў дамоў не раз.
— Дзень добры! — я шаптаў
бязрозам.
— Дзень добры! — чулася
ў адказ.

І сэрца білася так гулка,
Як некалі ў юначы час.
— Дзень добры! — я вітаў
рачулку.
— Дзень добры! — чулася
ў адказ.

Вады сцюдзёнае напіцца
Ішоў, каб смагі жар пагас...
— Дзень добры! — я казаў
крыніцы.
— Дзень добры! — чулася
ў адказ.

І я шукаў удзякі словы,
Казаў іх шчыра, без прыкрас:
— Дзень добры вам, лясы,
дубровы!
— Дзень добры! — чулася
ў адказ.

*

Наперад — промень
праз мрак рання,
Наперад — кропля аж да ракі.
Наперад крок — бліжэй
спатканне,
Наперад шчасцю — узмах рукі.

Наперад — ліст пад купал сіні,
Наперад — крылцы мчаць
птушаня,
Наперад — сэрца, як той
гадзіннік...
Нішто не мае хады назад.

*

Усё жыццё — адно імгненне.
Заціўі... Час прыйдзе адвісіці...
За пакаленнем — пакаленне.
Усё мяняецца ў жыцці.

Ідзе наперад маладое.
Не мае свет яму граніц.
Прывясціць новае, такое,
Што сэрца зайздрасцю
шчыміць.

Ах, колькі, колькі іх, шчаслівых,
Далытных, юных навакол!..
Мы ж — каласамі спелай нівы
Глядзім задумліва на дол.

А. БОРИСОВ.
(АПН).

НЕ ГЛЯДЗІ ПОЛЕ З КРАЮ...

(Заканчэнне. Пачатак на 3—4 стар.).

мець, можа часам і прыпомніць: «Ну што—прышоў? А я ж табе казаў, што прыйдзе коза да воза?» Не быўе толькі абываем і несправядлівым. Асабліва, калі ты сумленна працуеш, не хітрыш, не выгадаеш. («Не смейце мне крыўдзіць Зосію. Яна святая чалавек»,—прыпрыкнуў ён некай пры мне на падачыку фермы). І ведаюць яшчэ, што старшыня заўсёды гаворыць тое, што думае, ніколі не вядзе з ім, працоўнымі людзьмі, двойной гульні. Ён не можа цяпець няшчырасці, не любіць тых, хто фальшывіць, у каго, як ён паказвае, узяўшы руку з растапыранымі пальцамі: «Вось так—пяць, а так—дзесяць». Як тады не будзем дзяраць—«раз Шчарбак свазаў...».

Не ведаю, ці можна кіраваць з поспехам без веры і даверу да людзей. Я ў тым сумняваюся. Але вось што да Шчарбакова, то ён любіць людзей—не ідэальных, не платаных, а жывых, канкрэтных, з іх недахопамі, дзівоцінкамі. Нават пра сварлівую, няўдачлівую Баравічыху, якая не хоча працаваць, але ўсё дапякае рознымі скаргамі і прэтанзіямі, ён так сказаў: «Ведаеш, а мне ў ёй нешта падабаецца». Не раз добрым словам успамінаў ён у размовах брыгадзіра Льва Рудого, старога агародніка Ігната Гладкага, дырэктара дома культуры Івана Бірука, свайго намесніка Івана Лазарчыка.

Ясная справа, што такі падыход да людзей спрыяе старшынні ў яго дзейнасці, станоўча ўплывае на маральны клімат у калгасе, а значыць, і на яго матэрыяльна-вытворчыя паказчыкі.

Пасля «нарады» і прыёму калгаснікаў Пётр Майсеевіч таропка ішоў да «газіка», які прывычна чакаў яго ля праўлення: «Паехалі».

Апеты паэтамі і праслаўленыя раманістамі «газік» працягвае служыць верай і праўдай сельскай гаспадарцы. У калгасе ёсць і «масквіч», але ён, хоць яшчэ і параўнаўча новы, нешта ўсё капрызіць, і Шчарбакоў аддае перавагу свайму старому другу—«газіку». Як робіць ён усё хутка, у тэмпе, гэтак і машыну водзіць. Шафёра і механіка ён заўсёды папярэджвае: «Галоўнае, глядзіце тармазы». У вёсцы рэгулююшычкаў і светафораў няма, няма і трагараў. Да таго ж на вуліцы бытае жыўёла. Ды справа не толькі ў гэтым. Добрыя тармазы тут патрэбны і па вытворчай прычыне. Толькі старшыня прыбавіць газу, а тут насустрач імчыцца на матацыкле намеснік або брыгадзір. Стоп! І абодва спыняюцца, як укапаньня, ідзе кароткая «перастрэлка»—што, дзе, як. Толькі старшыня пераключыў хутнасць—што такое? Не працуе трактар? Што з ім?

Словам, патрэбны добрыя тармазы. Добры матар і такі ж надзейны тармазы (дыялектна калгаснага кіравання!) Зрэшты, патрэбны яны Пятру Майсеевічу, можа быць, па той прастай прычыне, што надзейнасць, дакладнасць, упэўненасць любіць ён адчуваць усюды. І за рулём, у прыватнасці.

КАСІ, КАСА, ПАКУЛЬ РАСА ● ПРА ШТО СПРАЧАЮЦА СТАРШЫНІ ● ХОБІ ПЯТРА МАЙСЕЕВІЧА

«Паехалі!...». Шчарбакоў садзіўся за руль, я побач Мы ехалі ў «Свінагорск» (другая назва—«Свінаград»), як тут жартаўліва

назвалі новую ферму ў Валокі. Для такой назвы ёсць падставы. На адлегласці, калі пад'язджаеш, бачыш: білеюць на пагорку, абнесеныя агароджай, акуратныя, ахайныя будынкi з доўгімі радамі асцяў. Калі ўязджаеш на тэрыторыю (прахадная, вароты, надпіс: «Уваход і ўезд староннім забаронены»), бачыш: трубы, люкі, на дзвярах памяшканняў шыльдачкі: «Цэх першы», «Цэх другі», пры ўваходзе белы слой вапнавай мукі, уздоўж сцен... кветкі. Кветкі на ферме! Такага яшчэ не бачыў.

На ферме тысячы свіней, але людзей амаль не відаць, някай мітусні-беготні, някага шуму і звону. Усе работы механізаваны. Не ферма, а сапраўдная фабрыка свініны. Загадае гэтай фабрыкай заатэхнік Марыя Хваль—прыгожая, смуглая жанчына. Яна добра ведае сваю справу. Тым не менш Пётр Майсеевіч амаль кожны дзень, хоць на хвілінку, заглядае сюды. Ферма, будаўніцтва якой ён аддаў шмат сіл,—яго асобы клопат.

Мы ехалі ў Страчку, дзе пачыналася закладка сенажу. Перад гэтым я бачыў, як у фазе дома культуры (ён побач з будынкам праўлення) галоўны заатэхнік Іван Хваль са сваімі памочнікамі разматваў і склейваў сінтэтычную плёнку. Плёнка патрэбна была для нарыхтоўкі сенажу. Справа новая, і старшыня непакоіўся: ці ўсё будзе добра? Ці так, як трэба, зробіць? Ці хопіць плёнку?

Мы ехалі паглядзець, як працуе прэспадборшчык. Была ў разгары касьба, убіралі канюшыну (у «Зары» сеюць шмат траў). Убіралі не ўручную—ні касы, ні граблі, знаёмых з дзіцінства, я не бачыў,—адна тэхніка. У калгасе ўжо прывыклі да сенаўборачных механізмаў—касілак, грабляў, стаганідаў. Але прэспадборшчык, якім канчаткова завяршылася механізацыя сенаўборкі, апрабываўся ўпершыню. Непакоіўся Пётр Майсеевіч, цікава было паглядзець і мне. І мы глядзелі... Трактар цягне прэспадборшчык уздоўж валка канюшыны, валок захопваецца, і праз некалькі секунд са шнека выштурхоўваецца туга перавязаны цюк сена. Бяры і нясі. Мы засякаем час, назіраем: рытмічна, праз кожныя дваццаць пяць секунд, вылітае новы цюк. Я пераводжу погляд на Шчарбакова. Задаволены!

— Вось гэта і ёсць комплексна-механізаваная сенаўборка,—гаворыць ён.— Гэта табе—не касі, каса, пакуль раса. Каса нам не патрэбна, ды і раса таксама. Чым менш часу ідзе на сушку, тым хутчэй убіраем і стагуюм...

Новыя дарогі. Новая тэхніка. Новая арганізацыя працы (не брыгады, а вытворчыя участкі, звенні канчатковай прадукцыі з аплатай працы за рэальныя вынікі на вырошчванні буракоў і г. д.). Новая ферма. Новы дом культуры. Новы парк. Новыя хаты. А ў хатах ў кайшоўцаў—новая абстаноўка: тэлевізары, халадзільнікі, газавыя пліты, пральныя машыны. Новая лазня (у пятніцу жаночы дзень, у суботу—мужчынскі). Новыя магазіны. І новыя звычкі.

Словам, вёска абнаўляецца. Абнаўляецца яе гаспадарка, яе вытворчасць, абнаўляецца і яе быт. І ў гэтым, я павінен сказаць, вялікая заслуга Шчарбакова. Усё новае—яго слабасць, ці, лепш сказаць, яго сіла. Ён можа сесці за руль і праехаць па бліжэйшых гаспадарках з адной мэтай—паглядзець, ці няма ў іх чаго новага. Мне нават здалося, што ён раўні-

ва сочыць: не абскакаў бы яго хто ў чым-небудзь... І справа тут, вядома, не ў нейкім наўным імкненні выглядаць лепш, а ў рацыянальным гаспадарчым разліку. І яшчэ, я думаю,—у пэўнай жыццёвай філасофіі, без якой цяжка ўявіць сапраўднага кіраўніка, і сэнс якой заключаецца ў тым, што трэба шукаць, эксперыментаваць, дзяржаць.

Пётр Майсеевіч, калі мы выязджалі з ім за межы калгаса, пазнаёміў мяне з некаторымі сваімі калегамі—з Сяргеем Аўдзейчыкам, Адамам Гарбатыўскім, Мікалаем Лейкам.

Я гутарыў з імі, слухаў іх размовы, іх спрэчкі. І вось тут я бачыў сённяшніх старшын з нечаканага для сябе боку: яны горача заспрачаліся аб тым, удала ці няўдала аформлена фазе дома культуры ў Аўдзейчыка (мы былі ў яго калгасе імя Чарняхоўскага). Пятру Майсеевічу не вельмі падабалася афармленне, ён знаходзіў яго занадта кідкім. Сяргей Іосіфавіч адстаіваў, прыводзіў свае доказы. Спрэчка яшчэ доўга працягвалася і за чаем у Аўдзейчыка, але ўжо выйшла за першапачатковыя рамкі. «Калгаснікі павінны ведаць жывапіс,—страсна пераконваў Сяргей Іосіфавіч,—павінны слухаць музыку... Ты вось мне скажы, хто напісаў «Сільву»?—гэта ён рапнёў паддзецц Шчарбакова. Той аджартаваўся.—Не, ты мне скажы ўсё ж,—гарачыўся Аўдзейчык,—хто аўтар «Сільвы»? А не толькі мы з табой, нашы калгаснікі павінны ведаць і разумець музыку...».

Потым мы з Пятром Майсеевічам успаміналі гэтую размову. Ён цёпла, па-сяброўску, расказваў пра Аўдзейчыка: «Цікавы чалавек... Разумны... Любіць музыку. Шмат чытае». Шчарбакоў, дарэчы, калі гаварыў пра людзей, з якімі знаёміў, дадаваў: «Чытае—не чытае».

Дома ў Пятра Майсеевіча шмат кніг, у тым ліку і старых. Апошнія—адно з яго захапленняў (ён калекцыяніруе, напрыклад, яшчэ і запальнічкі, аўтарчкі). Але захапленне не зусім бязматнае. Я глядзеў том «Руская вёска ўчора і сёння». У ім закладкі, падкрэсліванні. «Тут шмат каштоўных звестак,—гаворыць Пётр Майсеевіч,—аб адносінах сялян з духавенствам, аб тым, як размяркоўвалася зямля... Некаторыя факты я прыводзіў аднойчы ў сваім дакладзе». Або вось «Памятная кніжка Мінскай епархіі на 1887 год». З яе можна даведацца, у склад якога прыхода ўваходзіла Кайшоўка, колькі было ўсяго прыхаджан, у тым ліку мужчын і жанчын, калі ў Кайшоўцы была адкрыта першая так званая «школа граматы» і г. д.

Мыслячы, культурны перадавы старшыня—гэта добра, гэта тое, што і патрэбна сёння нашай вёсцы. Яна, вёска, і сказала мне вуснамі старога кайшоўца, заслужанага калгасніка Юліяна Сямёнавіча Сыча: «Шчарбак—добры старшыня. У яго ёсць густ да культуры». Я не ўдакладняў, што меў на ўвазе Юліян Сямёнавіч пад «густам да культуры» (літаральна так ён і сказаў). Магчыма, ён меў на ўвазе культуру быту, якую Шчарбакоў настойліва прывівае калгаснікам («Баяліся спачатку газавай пліты, ад яе, маўляў, пажар будзе. Дык Шчарбак прымусіў актыўна абавязкова набываць пліты. Цяпер не балюцца, наадварот—задаволены...»). Але хутчэй за ўсё дзея Суч меў на ўвазе і гэтае, і нешта большае.

«Літаратура і мастацтва»

гашучасць і пратэст. Спалоханыя маці і сястра. Драматызм моманту падкрэслівае змрочнасць сялянскай хаты, дзе беднасць цікуе з кожнага кутка.

Побач з гістарычнай тэмай у творчасці П. Сергіевіча вялікае месца займае тэма чалавека—змагара са стыхіяй, тэма яго мужнасці ў барацьбе за лепшую долю. У гэтых адносінах заслугуюваць увагі тры карціны—«Юнацтва», «Бура» і «Барацьба са штормам», аб'яднаныя адным матывам: чалавек не скараецца перад сіламі стыхіі, ідзе наперакор ім.

Мужнасць савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны натхніла Пятра Сергіевіча на стварэнне такіх карцін, як «У партызанскай кузні», «Партызаны ля кузні», «Партызан Фядзі», дзе паказаны суровыя будні народных месціцаў.

Станаўленне новага жыцця ў вызваленай Заходняй Беларусі і Літве абумовіла і новыя матывы ў творчасці П. Сергіевіча. На выстаўцы прыцягваюць увагу такія палотны, як «Ачыстка палёў», «Абед трактарыстаў», «Пасадка дрэў», «Меліярацыя», «Святая песні», «Лявоніха» і іншыя.

Асобна трэба сказаць некалькі слоў пра Пятра Сергіевіча як пра майстра партызанскага жанра. Яго партрэты—гэта тыпы дзяцкоў і цёткаў, хлопцаў і дзяўчат з нарчанскіх і

браслаўскіх ваколіц. «Вобраз беларуса-селяніна дамінуе ва ўсіх палотнах Сергіевіча, ва ўсіх малюнках,—піша літоўскі мастацтвазнаўца Уладас Дрэма.—Паміж мастаком і яго героямі завязваецца натуральны, шчыры дыялог, абмен думкамі і пачуццямі, узнікае ўзаемапрыцягальнае сіла магнетызму, якая прыцягвае і ўвагу гледача... Характэрнай рысай творчасці Сергіевіча з'яўляецца наэгастаная энергія, пастаная творчае гарэнне, пошук, імкненне да больш дасканалы і прыгожага. Сергіевіч—чалавек чуйнай эмоцыі, якая здольна імгненна ўлавіць характэрныя прыроды, душэўнае характэрнае чужоўных і добрых людзей».

Выстаўка творчасці Пятра Сергіевіча—гэта справаздача таго, што зроблена за семдзесят гадоў жыцця, якое праходзіла іншы раз у складаных гістарычных умовах нашых стагоддзя. І вельмі радуе тое, што ён пераступіў парог свайго васьмага дзесятка з зайдзронай энергіяй, са шматлікімі задумамі, з зачараваннем сённяшнім днём, з верай і любоўю да чалавека-працаўніка, чалавека-стваральніка.

А. ТРАЯНОУСКІ.

НА ЗДЫМКУ: рэпрадукцыя з карціны П. Сергіевіча «Францыск Скарына ў рабочым кабінце».

ЗОРКА ВЕНЕРА

Слова М. БАГДАНОВІЧА
Музыка й апрацоўка С. ПАЛОНСКАГА

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прывяла...
Помніш, калі я спаткаўся з табой,
Зорка Венера ўзышла.
З гэтай пары я пачаў углядацца
У неба начное і зорку шукаў,
Цімі каханнем к табе разгарацца
З гэтай пары я пачаў.

Але расстацца нам час наступае:
Пэўна, ўжо доля такая у нас...
Моцна кахаў я цябе, дарагая,
Але расстацца нам час.
Буду ў далёкім краю я нудзіцца,
У сэрцы любоў затаіўшы сваю;
Кожную ночку на зорку дзівіцца
Буду ў далёкім краю.
Глянй іншы раз на яе—
у расстанні
З ёю зліем мы пагляды свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,
Глянй іншы раз на яе...

ДАРЫ ЛЕДАВІКОЎ

Цяпер кожны ведае, якая шчодрая беларуская зямля на карысныя выкапні. А гадоў жа пяцьдзесят назад лічылася, што і шукаць тут няма чаго. Тады знаходзілі толькі пясок, гліну, торф і мел, не надаючы і гэтым скарбам вялікага значэння. Цяпер жа карысныя выкапні, якія залягаюць на невялікай глыбіні, складаюць аснову беларускай мінеральна-сыравіннай базы.

Узніклі амаль усе гэтыя месцанараджэнні параўнаўча нядаўна — у апошні мільён гадоў. У геалагічных маштабах такі адрэзак часу лічыцца імгненнем. Але за гэты параўнальна невялікі геалагічны тэрмін на нашай зямлі адбыліся грандыёзныя падзеі. У гарах Скандынавіі ўтварыўся гіганцкі ледавік. Калі таўшчыня лёду перавысіла 2 кіламетры, патокі акамянелай вады пераадолелі Балтыйскае мора і рушылі на раўніны Паўночнай Еўропы. Ледазаны чахол тады надоўга скаваў і зямлю Беларусі. Пазней пацяпла, і лёд растаў. На працягу мільёна гадоў некалькі разоў тэрыторыю Беларусі наведвалі ледавікі. Апошні з іх пакінуў паўночную Беларусь усяго каля 14 тысяч гадоў назад. Ледавіковаму перыяду мы і абавязаны з'яўленнем месцанараджэнняў пяскоў, пясчана-гравійнага матэрыялу, гліны і суглінкаў, мергеляў, торфу, вялікай колькасці валуноў і інш.

Пяскі ў Беларусі сярод паверхневых утварэнняў найбольш пашыраны. Асабліва вялікія прасторы заняты імі на поўдні рэспублікі, у Палессі.

Незамэнны для будаўніцтва дарог пясчана-гравійны матэрыял. Звыш 50 буйных яго месцанараджэнняў адкрыты ў цэнтры і на поўначы БССР. На поўдні рэспублікі не было спрыяльных умоў для ўзнікнення такіх пакладаў. Таму сюды часта даводзіцца завозіць гравій здалёку.

Па палях і ў лясах раскідана мноства каменняў-валуноў. Некалі сюды яны былі прынесены ледавіком і засталіся ляжачы пасля яго раставання. Валуны здаўна збіраюць і выкарыстоўваюць у будаўніцтве або цалкам, або здрабняюць на шчэбень. Асноўная маса каменняў сканцэнтравана ў паўночна-заходняй частцы БССР. Тут яны іншы раз рассеяны на сотнях гектараў сельскагаспадарчых зямель. Збіраючы валуны, мы, як кажучы, забіваем двух зайцоў: і поле ачышчаем,

атрымліваем каштоўны матэрыял.

Глінам, якія адклаліся за апошні мільён гадоў, па шырыні выкарыстання ў розных галінах прамысловасці належыць адно з вядучых месцаў. У рэспубліцы выяўлена каля 500 месцанараджэнняў глін і суглінкаў, з іх звыш 200 эксплуатаецца. Асабліва багатая імі паўночная Беларусь, некалькі бядней — цэнтральныя і заходнія раёны. Разнастайная гліна ўжываецца для вырабу цэглы, дрэнажных труб, цэменту, лёгкіх запаняльнікаў (агларпыту і керамзіту) і г. д.

У тоўшы ледавіковых утварэнняў іншы раз адзначаюцца буйныя камльгі мелу. У свой час яны былі адарваны ледавіком ад мелавых пластоў, якія цяпер залягаюць на вялікай глыбіні. У Гродзенскай вобласці сустракаюцца пласты звыш 1 кіламетра даўжынёй, шырынёй да 200—300 метраў і вагой да дзесятка мільёнаў тон. На захадзе Беларусі цэментавыя і вапнавыя заводы выкарыстоўваюць мел з месцанараджэнняў, занесеных туды ледавіком.

Сярод адкладанняў балот і азёр часта сустракаюцца вялікія паклады мергеляў. Такія пароды служаць цудоўнай мясцовай сыравінай для вапнавання кіслых глеб. Сотні месцанараджэнняў мергеляў сустракаюцца ў цэнтральных і паўночных раёнах. Балотныя жалезныя руды — сыравіна для атрымання фарбаў. Вівіаніт — выдатнае мясцовае фасфатнае ўгнаенне; сапрапель — арганічны глей — ужываецца ў якасці ўгнаення, для мінеральна-вітаміннай падкормкі жывёлы, у медыцыне, будаўніцтве і інш.

Але ўсё ж важнейшым з прыродных багаццяў, звязаным з балотамі, з'яўляецца торф. Яго запасы ў пераліку на паветрана-сухое рэчыва перавышаюць 5 мільярдаў тон.

Такім чынам, дары ледавіковага перыяду шырока служаць народнай гаспадарцы рэспублікі. Кожны год дзесяткі геалагічных атрадаў Упраўлення геалогіі пры Савета Міністраў БССР, а таксама групы навуковых супрацоўнікаў з Беларускага геалага-разведвальнага інстытута пры гэтым упраўленні накіроўваюцца для пошукаў і даследаванняў новых месцанараджэнняў карысных выкапняў. Далейшае вывучэнне тоўшчы, якая сфарміравалася ў апошні мільён гадоў, можа дапамагчы адкрыць у Беларусі такія новыя віды мінералаў, як рэдкія і рассеяныя элементы, янтар і, магчыма, нават алмазы.

Э. ЛЯУКОУ,
кандыдат геалага-мінералагічных навук.

ГЕРБЫ—ГІСТОРЫЯ НАРОДА

Пра гістарычныя падзеі мінулага нам раскажваюць не толькі пажоўклыя старонкі летапісаў, помнікі архітэктуры і народныя паданні. Геральдыка — навука пра гербы — дапамагае часам пазнаць найцікавейшыя таямны шматвяковай даўнасці.

Герб любога горада прадстаўляе сабой кароткі сімвалічны расказ пра яго, адлюстраваны ў некалькіх лакалічных штрыхах. Многія геральдычныя сімвалы мінулага, такія, як чырвоная лілея Фларэнцыі, крылаты леў Венецыі, меч і крыж Лондана, ладзя Парыжа, захаваліся ва ўжыванні да нашых дзён.

Распазнавальныя знакі рускіх гарадоў узніклі ў перыяд сярэднявекі. Герб Масквы — коннік, вядомы з XIV стагоддзя, Пскова — рысь, Ноўгарада — трыбуна і пасадскае жазло, Смаленска — гармата і пушка на ёй — з XV стагоддзя. Аднак шырокае новаўтварэнне гербаў пачалося ў эпоху Пятра I, калі з'явілася нават спецыяльная пасада геральд-майстра.

Герб горада — гэта прадуманы твор мастацтва. Майстры мінулага пры стварэнні эмблемы ўлічвалі тры фактары — змяняльныя падзеі ў гісторыі народа, географічнае размяшчэнне паселішча і асноўны заняткі людзей. Ня-

рэдка малюнак быў звязаны з назвай горада.

Цяпер у мінскім інстытуце «Белмысцпрампраект» закончана вельмі цікавая і карысная работа над стварэннем эскізаў сувенірнай серыі значкоў з 26 старажытнымі гербамі беларускіх гарадоў і абласцей. Доследна-эксперыментальны завод імя М. Гастэлы пачаў іх прамысловае асваенне. Рыхтуецца добры падарунак тым, хто цікавіцца гісторыяй роднага краю, а таксама турыстам, што наведаюць нашу рэспубліку.

Ствараючы эскізы будучых сувеніраў, мастак Г. Максімаў ачысціў ранейшыя геральдычныя знакі ад сімвалаў самадзяржаўнай улады, захававшы каштоўную гістарычную аснову гербаў.

ОРША

Наконт адлюстравання пяці скрыжаваных стрэл існуюць дзве легенды. Адна сцвярджае, што ля горада было калісьці скіфскае паселішча, галоўнай зброяй жыхароў якога з'яўляліся стрэлы. Другая раскажвае аб пяці дарогах, якія, нібы стрэлы, разыходзіліся ад горада да галоўных княстваў Русі і заходніх суседзяў.

ЗА ЛАЗУРЫТАВЫМ КАМЕНЕМ

Адвajanь венецыянец Марка Пола, успамінаючы аб сваім знаходжанні на Паміры, пісаў: «Тут ёсць камяні, з якіх здабываюць лазур; лазур прыгожая, самая лепшая ў свеце...»

Шмат гадоў гэтым радкам, а славе сіняга памірскага самцвету аказалася яшчэ больш. Упрыгожаны з яго знойдзены ў грабніцах егіпецкіх фараонаў. На ім высякалі свае закліканні жрацы старажытнай Індыі і Вавілона.

Цяжка даставаўся людзям лазурытавы камень. Далёкія

і высокія былі яго кладокі на Паміры, а адзіная сцежка, якая вяла да іх, сотні гадоў была пахавана пад горным абвалам.

Нядаўна на Ляджвар-Дару — так называецца месца, дзе стаіць лазурытавая гара, — верталётны даставілі новую экзпедыцыю спецыялістаў. Іх задача — канчаткова падлічыць запасы каштоўнага памірскага каменя і здабыць для гранільных і ювелірных прадпрыемстваў Саветаў Саюза першыя яго тоны.

Рады дзеці: у горад прыехаў звярнінец! І ўжо не са старонак любімых кніжак глядзяць на малышоў тыгры, львы і малы. У перасойныя звярніцы жыхары ўсіх кантынентаў — лютыя, задзірстыя, забаўныя, грацыёзныя — усяго 65 відаў птушак і звяроў.

Знамятва са сланіхай Монікай пачалося на Прываказальнай плошчы. Астатніх звяроў везлі ў клетках, а яна навольна, з пачуццём уласнай годнасці ішла пешы па вуліцах Мінска. Зразумела, на шляху ёй дасталася шмат усялякай смачнай сававіны, асабліва яблык.

Гадзінамі не адыходзяць дзеці ад клетак звяроў. Асабліва шмат іх каля мядзведзя. Пакажучы яму цыркеры — і касалаты ўжо танцуе,

пляскае лапамі. «Яшчэ, яшчэ!» — просіць малыя. Мішка дае сапраўдны канцэрт. Задаволеныя дзеці пераходзяць да малугнага льва, які час ад часу спрабуе сілу свайго голасу. Ад яго рыку імгненна знікаюць вераб'і з бліжэйшага дрэва. А наважныя вярблюд зверху паглядае на людзей пазакрытымі вачыма.

Ідзе свайй чаргой жывіцца ў запарку. Малы глядзяцца ў люстэрка і дуічаць семкі, маніра ходзіць па клетцы тыгр, ахвотна прымае не толькі траўку, але і ласку прыгажуня-касуля, хаваяцца з галавой у вадзі непаваротлівы бесемат. Усяму гэтаму блісконца рады дзеці: у госці да іх прыехалі сапраўдныя, жывыя звяры.

Тэкст і фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

БАБРУЙСК

Аколіцы горада славіліся ў даўнія часы лясамі. Калі для будаўніцтва флоту на Чорным моры патрабавалася шмат мачтавага лесу, яго пачалі сплаўляць ад Бабруйска па Бярэзіне і па Дняпры ў Чорнае мора. Карабельная мачта і два перакрываючыя бярэзны нагадваюць аб гэтым.

БАРЫСАУ

Герб горада звязан з размяшчэннем паселішча, якое знаходзілася некалі на заходняй ускраіне рускай дзяржавы. Дзве ваенныя вежы сімвалізуюць трываласць граніц. А вароты паміж імі — гатоўнасць заўсёды зачыніцца перад няпрошанымі гасцямі.

ЧАВУСЫ

Герб быў дараваны гораду 16 ліпеня 1781 года. У адным з дакументаў тых часоў можна прачытаць наступнае: «У чырвоным полі шпага, пакладзеная крыжападобна з мечам, злучаныя лаўровым вінком, у памяць слаўнай перамогі, атрыманай над шведамі ў ваколіцах гэтага горада...»

Так знайшла сваё адлюстраванне ў геральдыцы слаўная бітва ля вёскі Лясная ў 1708 годзе, якая ўвайшла ў гісторыю як прэлюдыя палтаўскай перамогі.

ГУМАР

Парыжанін праводзіў жонку ў аэрапорт і пасадзіў яе на самалёт да Нью-Йорка. Затым ён сеў у свой аўтамабіль і, з цяжкасцю прабіраючыся праз запруджаны транспарт вуліцы Парыжа, дабраўся дадому. На стале ляжала тэлеграма ад жонкі: «Далаяцелі добра. Цалую. Мары».

— Чаму жывёліны хварэюць менш за людзей?
— Таму што на трыццаць урачоў прыходзіцца адзін ветэрынар.

Наведвальнік рэстарана заб'ю дома бумажнік і не змог разлічыцца з афіцыянтам.
— Я вам пакіну ў залог сваю жонку, а сам пабягу па грошы.

— А ці не маглі вы пакінуць што-небудзь іншае, напрыклад гадзінік? — спытаўся афіцыянт.

— Няўжо вам мала маёй жонкі?
— Ведаецца, у мяне дома адна ўжо ёсць.

Франсуа прыйшоў да начальніка і папрасіў адпусціць яго на некалькі дзён, каб з'ездзіць да раптоўна захварэўшага бацькі.

— Вы ўжо трыці раз у гэтым месяцы, — сказаў начальнік, — просіце водпуск і ўсё па той жа прычыне.

— Я таксама задумваўся над гэтым, шэф. І на самай справе, ці не сімуляе бацька...

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31,

39-87-92, 32-05-88, 33-15-15.

Зак. № 1116. Мінск. Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.